

Antonio Muñoz Molina s-a născut în 1956 la Úbeda, în provincia Jaén. Licențiat în istoria artei la Universitatea din Granada, acesta a publicat numeroase romane recompensate cu prestigioase premii literare: *Beatus ille* (Premiul Ícaro, 1986), *Iarna la Lisabona* (Premiul criticii și Premiul național pentru literatură, 1988), *Beltenebros*, *Călărețul polonez* (Premiul Planeta, 1991 și Premiul național pentru literatură, 1992) *Plenilunio* (Premiul Fémina étranger, 1998). Antonio Muñoz Molina este membru al Academiei Regale Spaniole (*Real Academia Española*) din 1995.

Antonio Muñoz Molina

Călărețul polonez

Traducere din limba spaniolă și note de
Eugenia Alexe Munteanu

Casa Cărții de Știință
Cluj-Napoca, 2016

frică să fiu cu adevărat cine sunt, în holul autogării din Mágina un megafon anunță sosirea autobuzului de la Madrid, scurtez timpul ca să strâng chiar acum corpul tău avid și suplu, vii spre mine cu o geantă pe umăr și o valiză în mână, apari în fața patului în camera de hotel cu părul căzându-ți pe umerii goi, nu-mi aduc aminte de nimic, nu mi-am dat seama că începe să se însereze, nu știu dacă sunt cu tine la Mágina, la New York sau la Madrid, spune Nadia, dar mi-e indiferent, amândoi simt doar recunoștință și dorință.

CUPRINS

I Împărăția vocilor	7
II Călărețul pe furtună	191
III Călărețul polonez	389

Fără să-și fi dat seama, i-a prins noaptea în camera de unde nu ieșiseră ore întregi, unde se îmbrățișaseră și stătuseră de vorbă cu o voce din ce în ce mai joasă, ca și cum penumbra și apoi întunericul pe care nu le-au simțit le-ar fi potolit tonul glasurilor, dar nu și foamea reciprocă de cuvinte, așa cum se potolise modul la început fără puțință de amânare de a-și satisface și în același timp de a-și alimenta dorința, când se întorceau pe jos pe ninsoare și frig de la taverna irlandeză unde mâncaseră la prânz, piciorul ei scos din pantof căutându-l cu nerușinare la adăpostul precar al feței de masă, fugărindu-se aproape în ascensor, în fața ușii, pe hol, în baie, hainele smulse cu o delicată furie și nerăbdare și buzele mușcându-se în timp ce dubla respirație se accentua în căldura încăperii din primele ore ale după-amiezii, în lumina vărgată a jaluzelelor ce lăsau să se întrevadă de cealaltă parte a străzii un șir de copaci cu crengile goale al căror nume ea n-a știut să-l spună și un rând de case de cărămidă roșie cu buiandrugi din piatră, cu ciocănelele aurite ale ușilor vopsite în negru strălucitor ceea ce lui îi dădea liniștitoare senzație că se află la Londra sau în orice alt oraș anglo-saxon și liniștit, în ciuda traficului zgomotos ce se auzea dinspre bulevarde, a sirenelor mașinilor de poliție și de pompieri, o rumoare apăsătoare ce învăluia nucleul de liniște în care amândoi respirau așa cum orașul nelimitat și temut învăluia spațiul redus al apartamentului, camera sigură ca un submarin unde, dacă se gândeau bine, era aproape imposibil să se fi întâlnit, între atâtea milioane de bărbați și femei, de chipuri, de nume, de strigăte, de limbi, de conversații telefonice.

Trăiau în chip firesc într-un soi de miracol pe care nici măcar nu l-au cerut nici nu l-au așteptat, aproape necunoscuți până acum câteva zile și acum recunoscându-se fiecare în privirea, în vocea și în trupul celuilalt, legați nu doar datorită obișnuinței calme și arzătoare a iubirii, ci și a vocilor și mărturiilor unei lumi ce-i invadea venind din trecutul atât de tumultuos cum revine seva într-o ramură ce pare moartă și uscată pe tot timpul iernii, prin figura călărețului ce străbate un peisaj nocturn, prin pupilele nemișcate în întuneric și în gol ale unei femei zidite care a rămas neputrezită timp de șaptezeci de ani, datorită cufărului cu fotografiile lui Ramiro Retratista, portretistul, și a unei Biblii protestante scrise într-o spaniolă de neconceput din secolul al XVI-lea ale cărei pagini le răsfoiau acum mâinile lor la fel cum le-au răsfoit de o sută și ceva de ani încoace mâinile morților rătăciți în depărtare și în timp, îngropați de cealaltă parte a mării, într-un oraș al cărui nume li se părea atât de ciudat de rostit în apartamentul acela ce le dădea impresia că nu se află niciunde, Mágina, vocalele sale rotunde ca lumina amiezii, consoanele sale dure tăiate în unghiuri la fel ca pietrele de la colțurile palatelor de piatră de culoarea nisipului, galbene în soarele dimineții, roșiatice în amurguri, aproape cenușii în zilele ploioase, în iarna aceea din adolescența lor pe care au petrecut-o împreună fără să se știe până la sfârșit, ea pe jumătate străină și abia sosită din America, cu părul ei roșcat și cu bărbia irlandeză, el ursuz și tăcut și cu dorința de a pleca în orice parte a lumii cu condiția să nu fie Mágina, imaginându-și destinul său și al femeii vieții sale într-un oraș unde poate nu vor ajunge niciodată; ea născută într-un cartier mărginaș cu case de cărămidă roșie sau de lemn vopsit în alb unde ajungeau pescărușii uneori și vântul umed din golf și mirosul de chei și de nămol și educată într-o engleză cu accent irlandez și într-o spaniolă curată ce se vorbea la Madrid înainte de război și care i-a fost transmisă fără să vrea de tatăl ei la fel ca expresia obstinată și atentă din ochii ei; el venit pe

lume într-o noapte furtunoasă de iarnă, la lumina unei lumânări, crescut în grădini și pe plantațiile de măslini din Mágina, sortit să lase școala la paisprezece sau cincisprezece ani și să lucreze la câmp alături de tatăl și bunicii săi și odată ajuns la o anumită vârstă să-și găsească o logodnică pe care fără îndoială că o cunoștea din copilărie și s-o ducă la altar în rochie albă după o logodnă extenuantă de șapte sau opt ani, el stângaci, îndârjit, tăcut, rebel, scriindu-și jurnalele cu o furioasă nefericire pe caiete de notițe și urând orașul unde locuia și singurul mod de a trăi pe care-l cunoștea și pe care avea dreptul în mod legitim să-l aștepte în numele altor vieți ce i-au fost anunțate prin cântece, cărți și filme; căuta mereu voci și cântece străine la radio, își imagina că pleacă doar cu o geantă pe umăr și că șoseaua ce ducea la Madrid se prelungea la infinit înspre nord, spre locurile unde el într-un fel trăia și își schimba numele și vorbea doar în engleză și își lăsa părul să crească până la umeri, ca oricare dintre eroii pe care îi venera, Edgar Allan Poe, Jim Morrison, Eric Burdon, disperat să plece și să nu se mai întoarcă, încât nu-i păsa că nu-și va mai vedea niciodată nici prietenii nici fata de care era îndrăgostit atunci, cu o dragoste născută mai mult din lașitate și din cărți decât din entuziasm și dorință, atât de legendară, dureroasă și ridicolă, ca propria sa viață și ca visele sale de evadare și versurile și confesiunile pe care le scria în caietele de notițe, în orele de clasă plictisitoare în acel liceu unde ținea un curs de literatură cu o amărăciune provocată de ofense și surghiun un profesor din Madrid pe care îndată l-a poreclit Praxis cel mai blamat dintre toți elevii, un viitor locotenent al Gărzii Civile care de pe atunci fuma marihuana, visa să-și împodobască brațele cu tatuaje ale Legiunii și care se numea Patricio Pavón Pacheco. Necunoscuți, întâlnindu-se pe străzile din Mágina și atât de străini ca și cum ar fi trăit la distanță de secole, năpădiți până în cel mai ascuns ungher al conștiinței lor de glasurile bătrânilor, moștenitorii unui curăj eșuat cu mult înainte ca ei să se nască și modelați fără să știe

de fapte memorabile sau groaznice despre care nu știau nimic, moștenitorii involuntari ai singurătății, ai suferinței și ai dragostei față de cei ce i-au zămislit.

S-a ridicat să caute o țigară pe noptieră și doar atunci și-a dat seama cât de târziu este văzând ora la ceasul deșteptător, și calculând în mod instinctiv ce oră ar fi la Măgina. Se luminase probabil de ziuă, taică-su o fi la piață așezând în ordine zarzavaturile umede și strălucitoare pe teigheaua de marmură, și poate se întreba din când în când unde se află el, în care dintre acele orașe unde voia să plece când era adolescent l-o fi dus meseria lui de traducător. A văzut telefonul și și-a amintit cu părere de rău cât timp a trecut de când vorbise ultima dată cu părinții săi, a aprins o țigară și i-a pus-o Nădiei în gură, mângâindu-i în treacăt fața și părul, încă n-a vrut să aprindă lumina, cu toate că era miezul nopții, nu simțea trecerea orelor nici graba de a face ceva sau a ajunge undeva. De ce nu ne-am întâlnit atunci, i-a spus, aplecându-se asupra ei aproape în întuneric, nu acum câteva luni, ci acum optsprezece ani, de ce ne-au lipsit curajul, inteligența, ironia și istețimea, sau cel puțin mi-au lipsit mie, ce ceață mi se pusese pe ochi care nu mă lăsa să te văd când te aveam în față, jumătate de viață mai tânără dar nu mai dorită decât acum, exact ea însăși, și-a imaginat-o vrând în mod imposibil să și-o amintească, chipul ei irlandez și ochii spanioli și părul ei lung șaten ce devenea roșu când strălucea în soare, felul ei atât de liber și nepăsător de a merge, nu doar atunci, când se îmbrăca numai cu pantofi sport și blugi, ci și acum, când își pune rochiile scurte și strâmte și pantofi cu toc ca el s-o privească și s-o dorească căutând-o în spațiul închis al apartamentului, deoarece dacă ar ieși îmbrăcată așa pe stradă s-ar congela, o rochie galbenă sub care nu mai era nimic în afară de pielea ei și un suav miros de spumă de baie, de parfum și de trup de femeie, dar și mirosul lui după câteva zile, al salivei și al spermei lui, mirosuri atât de amestecate la fel ca amintirile și

identitățile, ca vocile lor ce aminteau și se bucurau în penumbra unui timp fără orare sau date; dimineți, înserări, nopți și zori în care o lumină incoloră și apoi albastră se instala în cameră în timp ce el o privea cum doarme, alegând în diferite limbi cuvinte ca s-o alinte așa cum alegea mângâierile care o făceau încetul cu încetul să se trezească, cu un instinct calm nu de a o poseda – pentru că niciodată nu a știut și nici n-a vrut să posede ceea ce iubea cel mai mult – ci de-a o răsfăța și de-a avea grijă de ea, de a șterge cu influența răbdării lui și cu asidua lui tandrețe toate necazurile din viața ei și să facă posibil acel zâmbet leneș ce-i strălucea în ochi și pe buze când o copleșea gustul amorului împlinit, de-a o vedea adormind încă o dată în brațele lui și depărtându-se de ea cu grijă pentru a nu o trezi când se ducea la bucătărie să facă suc de portocale, cafea, pâine prăjită și ouă jumări, la fel de firesc ca și când ar fi trăit mereu împreună în acest apartament în care ea a locuit doar cu câteva luni înainte cu altul, cu fostul ei soț ale cărui fotografii au dispărut din casă – el le căuta, în accese de gelozie, chinuit de gândul că ea a mai fost și cu alți bărbați, ca și cum i-ar fi fost infidelă înainte de-a o cunoaște – și cu fiul ei blond ce-i zâmbea, și lui, că privindu-i fotografiile se simțea un intrus, pe noptieră și în bibliotecă, alături de mașina de scris unde lucra ea, dar a cărui prezență o simțea când își vâră capul cu un pic de teamă și pudoare în dormitorul gol al copilului și se uita la patul cu cearșafuri colorate și la jucăriile aliniat în rafturi, super-eroi de desene animate și bărci și motocicliști și călușei din tablă pe care ea le-a primit de la tatăl ei și i le-a dat fiului ei cu un sentiment de nostalgie fără regrete și de continuitate pe care el nu-l putea simți, pentru că nu avea copii și nici măcar nu se gândise vreodată la posibilitatea de a avea și doar acum, când se îndrăgostise de o femeie care născuse un copil, înțelegea sau bănuia mândria de a te recunoaște în existența lui. Ce ciudat, se gândea, că cineva s-a născut din ea și are nevoie de ea mai mult decât mine. A lăsat-o să doarmă, i-a dat la o parte

părul umed de pe față ca să-i sărute gura, obrații și tâmplele, a coborât jaluzelele până jos și a tras draperiile ca să n-o trezească din nou lumina dimineții de iarnă, și în gravura cu călărețul ce atârna în fața patului părea că s-a lăsat din nou noaptea și că s-a întetit focul pe care cineva îl aprinsese lângă un râu și în care niște tătari răsculați împotriva țarului încălzeau până la roșu tăișul sabiei care în mod aparent îl orbea pe Mihail Strogoff.

Cine este, s-a întrebat din nou, încotro călărește, de când, timp de câți ani și în câte locuri a privit maiorul Galaz această gravură întunecată a călărețului cu căciulă de tătar și cu tolba de săgeți și arcul prinse la crupa calului, cu mâna dreaptă sprijinită aproape cu orgoliu de cingătoare în timp ce cu stânga ține hățul calului, privind nu spre drumul ce abia se distinge în noapte, ci dincolo de ochii spectatorului, provocându-l să cerceteze misterul și numele său. A strâns de pe jos halatul de mătase pe care ea și-l punea când ieșea de la duș și care îi aluneca apoi pe pielea proaspătă și parfumată ca stropii de apă și l-a mirosit până când respirația lui l-a umezit, și-a făcut o cafea, s-a uitat la ceasul din bucătărie, ce arăta o oră inexactă, pentru că ea nu se sinchisise s-o schimbe când au anunțat ziarele și autoritățile, s-a întors în salon cu ceașca în mână, a pus în surdină un disc cu Bola de Nieve¹ pe care l-au ascultat cu o noapte înainte, a privit-o din nou, nemișcat din pragul dormitorului, murmurând cuvintele unui bolero, cu o gingășie atentă ce-i stârnea în singurătate dorința și îi înmuia genunchii, ca și când ar fi avut șaisprezece ani și ar fi văzut pentru prima dată o femeie goală, dormind, cu picioarele desfăcute, cu plapuma între coapse, ce acoperea pe jumătate părul pubian des și creț, ras exact la marginea zonei inghinale, recunoscător că i se acordă dreptul s-o admire fără să fie pedepsit, să-și cufunde lacom în ea, ca s-o trezească,

¹ Numele artistic al lui Ignacio Jacinto Villa Fernández (1911-1971), cunoscut cântăreț, pianist și compozitor cubanez.

limba sau degetele, blasfemator și credincios, Dog, Siod, Brausen, Elohim, se gândea, cu iapa înhămată la carele lui Faraon, te asemăn eu pe tine, scumpa mea,² repetând încet numele ei, Nadia, Nadia Allison, Nadia Galaz, de fiecare dată cu intonația fiecărei limbi cu care-și câștiga pâinea, și apoi, coborându-și privirea, văzu cu ironie și aproape cu vanitate urmarea imediată și arogantă a ceea ce vedea, *el m-a dus în casa de ospăț, și dragostea era steagul fluturat peste mine*,³ citea ea în Biblia ce-i aparținuse lui don Mercurio, și ca să nu cadă în ispita de-a o trezi din nou și-a pus pantalonii și s-a întors la locul unde era cufărul lui Ramiro Retratista și un rezumat al tuturor fotografiilor pe care le făcuse la Mágina timp de patruzeci de ani, dezordonate pe jos, pe pernuțele de pe sofa, unele puse drept sprijinite de copertele cărților, în bibliotecă, împreună cu fotografiile color ale băiatului Nadiei. Și-a amintit de un cufăr închis ce se afla în podul casei părintești în care s-a ascuns odată când avea șapte sau opt ani, de cuferele providențiale pe care le găseau naufragiații din romane pe plajele insulelor lor pustii; nu percepea fapte nici obiecte neobișnuite, senzații de nerepetat, cuvinte fără rezonanță, locuri izolate; în jurul său, al conștiinței sale, în privirea sa, până și pe pielea sa, obiectele iradiau legături în spațiu și în timp, totul făcea parte dintr-o secvență ce nu se întrerupea niciodată între trecut și prezent, între Mágina și toate orașele din lume unde stătuse sau unde visase că se va duce, între el însuși și Nadia și acele chipuri în alb-negru din fotografiile în care se puteau distinge și lega nu numai faptele, ci și începuturile cele mai îndepărtate ale vieții sale. Fără să creadă s-a văzut din nou pe calul de carton, pe când avea trei ani, la bălciul din Mágina, cu o pălărie cordobeză, cu un tricou în dungi, cu pantaloni scurți, șosete albe și pantofi de lac, și i s-a părut că nu-i adevărat că a fost acolo, în altă lume, atât de

² Cântarea cântărilor 1,9. Pentru toate trimiterile din Biblie, am folosit ediția publicată de Societatea Biblică București, 1942.

³ Cântarea cântărilor 2,4.

departe, pe care o recupera acea fotografie pierdută și uitată de atâta vreme. I-a văzut pe părinții lui în ziua când se căsătoriseră, l-a văzut pe străbunicul său Pedro stând pe scările casei sale, l-a văzut pe inspectorul Florencio Pérez în biroul său din piața General Orduña și pe medicul don Mercurio aplecându-și capul său senil asupra paginilor mari ale Bibliei, a văzut din nou chipul femeii zidite în Casa de las Torres și ochii săi halucinați din cauza întunericului și a morții, l-a văzut pe bunicul său Manuel îmbrăcat cu uniforma Gărzii de Asalt și s-a gândit că sosise vremea să se întoarcă la Mágina, acum când orașul nu mai putea să-l rănească nici să-l prindă în ghearele lui, să se întoarcă cu Nadia ca să-i arate locurile pe care ea abia și le amintea și să meargă îmbrățișați pe sub porticurile din piața General Orduña, pe strada Nueva, pe promenada Santa María, pe străzile pietruite ce duceau la piața San Lorenzo și la Casa de las Torres, vorbindu-i la ureche, atingându-i părul cu buzele, strângându-o în brațe cu pasiune și cu certitudinea că-i aparține, certitudine pe care la șaisprezece ani i s-ar fi părut imposibil s-o aibă. Și-a amintit de sunetul ciocănelului de la ușa casei părintești și doar atunci a avut noțiunea exactă a marelui abis ce-l separa de orașul unde se născuse; zgârie-nori, poduri de metal, peisaje industriale, aeroporturi, oceane, continente nocturne unde râurile strălucesc sub lună și orașele par stele de gheață, zile și luni de călătorii în diagonală peste petele în culori naturale ale hărților pe care el, copil fiind, le cerceta ca și cum s-ar fi aplecat să se uite de pe o faleză amețitor de înaltă la întinderea pământului. Dar nu simțea tulburarea, nici graba, nici teama, ca atâtea alte ori, ca mai întotdeauna în viața lui, nici remușcări fără motiv care-l răscoleau de când se știa și care-l făceau să trăiască în așteptarea unei posibile pedepse ce-i venea sub forma unei nenorociri întâmplătoare; dormise puțin și simțea în mâini și în picioare o oboseală imponderabilă, o predispunere la indolență care-l împingea să se întoarcă la semiîntunericul și la mirosurile calde ale dormitorului.

A închis ușa cu grijă, ca să nu intre lumina de pe hol, a ascultat respirația Nadiei, care dormea cu gura întredeschisă, și-a scos pantalonii, s-a întins pe-o parte lângă ea, lipindu-se de șoldurile ei și de toată lungimea picioarelor ei îndoite la piept, și când în sfârșit s-a așezat comod și a rămas nemișcat, cu ochii închiși, i s-a părut din nou că se întoarce la un refugiu inviolabil și că sunetele orașului și lumina dimineții se sting într-o liniște de după-amiază sau de inserare leneșă și statică, la fel ca atunci când se culcau după prânz și îi apuca întunericul fără să-și dea seama, vorbind și mângâindu-se timp de ceasuri mai lungi și mai senine decât cele obișnuite, fără rușine, înfiorați, inocenți, cu o îndrăzneală ce le însuflețea tandrețea, părtași la nebunii și la râs, tăcuți dintr-o dată, privindu-se cu încordare în ochi, cu uimire și spaimă, ca martorii unui miracol simultan care-i cutremura, învinși apoi unul peste celălalt, lucind de sudoare, consumați de mângâieri. Atunci se auzeau respirând în liniște și mâinile și buzele se căutau din nou, dar fără grabă, picioarele atingându-se sub cearșaf ca și când ar fi vrut să controleze și să simtă toată lungimea corpului încă și întotdeauna dorit, iar vocile căpătau un ton de rememorare și de taină, timpul dilatându-se în ele ca un curent întârziat al unui râu ce se revarsă peste maluri într-o deltă noroioasă, și ei întinși, lăsându-se purtați, abandonați unui flux lent de cuvinte, vorbind mereu, repetând cuvinte scrise într-o Biblie prăfuită care poate au trezit în urmă cu un secol dorințele altora, *am căutat noaptea, în așternutul meu, am căutat pe iubitul sufletului meu; l-am căutat, dar nu l-am găsit*,⁴ enumerând nume și cântece, ascultându-le din nou după mulți ani cu aceeași repetată surpriză că le plăcea exact aceeași muzică la aceeași vârstă și că aveau dintr-o dată un trecut comun în care fără să se cunoască erau deja împreună. În afara zilei și a nopții, a calendarului și a ceasului, ca niște supraviețuitori pe o insulă pustie, insula vocilor, nu doar ale lor, ci și cele pe care le reuneau imaginația și memoria. Când adormeau visau că stau

⁴ Cântarea cântărilor 3,1.

în continuare de vorbă și că se uită din nou la nenumăratele fotografii ale lui Ramiro Retratista, și când deschideau ochii primul lucru pe care îl vedeau era penumbra încăperii și figura călărețului ce străbate un peisaj unde în curând vor apărea zorile sau tocmai s-a înserat, un călător singuratic și liniștit, cu atenția trează, mândru, aproape surâzător, cu spatele la o colină unde se zărește umbra unui castel și pare să călărească fără vreun scop spre un loc ce nu se poate vedea în tablou și al cărui nume nimeni nu-l știe, așa cum nimeni nu știe numele călărețului nici longitudinea și latitudinea țării pe unde călărește.

Văd cum se aprind una câte una luminile în miradoarele din Mágina sub un cer senin și violet unde încă nu s-a lăsat noaptea, becurile ce pâlpâie și vibrează la colțurile ultimelor case ca niște flăcări de gaz și lămpile ce atârnă deasupra piețelor și ale căror cercuri de lumină se balansează când vântul scutură sârmele întinse între acoperișuri mișcând umbrele femeilor singuratice care merg cu capul în jos și bărbia băgată în broboada de lână, ducând o garniță de aramă cu lapte sau un fâraș cu jărătic acoperit cu cenușă. Se îmbracă gros cu ciorapi de lână, cu păslari negri, cu pulovere închise până la gât peste șorturi, și merg aplecate împotriva nopții sau a vântului, ajung acasă și nu aprind încă lumina, lasă la ușă fârașul cu jărătic în timp ce-și caută un *braserio*⁵ și îl umplu pe jumătate cu cărbuni, și apoi, împrăstie jărăticul peste ei, îl scot în pragul ușii pentru ca vântul serii, suav ca briza mării, să-l aprindă mai repede. Nu contează memoria, ci privirea, văd în penumbra rece acea strălucire ce devine mai vie pe măsură ce întunericul pune stăpânire pe străzi, îmi miroase a fum și a frig, fum de cărbuni încinși aurii și roșii în amurgul albastru și de rășină și de lemn ud de măslin, îmi miroase a iarnă, a noapte de noiembrie sau de decembrie în a cărei nemișcare un pic dezolantă se percepe un soi de răgaz, pentru că de câteva zile s-a terminat cu tăierea porcilor și încă n-a început culesul măslinelor, îmi amintesc de o femeie cu un șal negru și cu părul alb strâns într-un coc, ce înnebunise și în fiecare după-amiază, aproape pe înserate, cobora pe strada Pozo mergând cu pași mărunți foarte aproape

⁵ Vas din metal cu cărbuni încinși ce se așeza sub o mașă rotundă acoperită cu o față de masă până jos și care servea la încălzitul caselor (în sp.).